

1. Aquelles ratlles són fruit de la influència de la lectura de les obres de Louis Dumont, un excel·lent analista de la ideologia moderna. En particular, *Homo Aequalis I, Genèse et épanouissement de l'idéologie économique* (1977), és l'obra de Dumont que millor ajuda a la comprensió d'un fet essencial de la nostra modernitat: el conjunt d'idees i valors que donen consistència a l'emancipació de l'economia en relació amb la malla del tot social.

2. És còmode i no pas arbitrari, de considerar la publicació per Adam Smith el 1776 del llibre titulat *Una investigació sobre la naturalesa i les causes de la riquesa de les nacions* com l'acta de naixement d'aquesta nova categoria, l'economia, que constitueix al mateix temps un compartiment separat dins la mentalitat moderna i un continent lliurat a una disciplina científica.

Entorn de l'emancipació de l'economia respecte a la política i a la moralitat general esdevinguda el 1776

MIQUEL RUBIOLA

Economista

És sabut que des de la llarga nit dels temps, filòsofs, teòlegs, escolàstics, canonistes i mercantilistes s'havien ocupat d'esbrinar l'origen de la riquesa material dels pobles i és sabut també que malgrat la seva proverbial intel·ligència aquests pensadors mai no havien aconseguit un discurs prou coherent per imposar-se en el món de les idees transcendents. De fet, aquest món de les grans idees era dominat per altres menes de prototipus humans: uns que s'anomenaven moralistes i uns que es feien dir polítics.

Les ratlles que segueixen intenten explicar la desfeta de les concepcions dels moralistes i polítics a mans d'uns altres especimens, els economistes, descendents d'aquells avantpassats obsedits per entendre allò de l'origen de la riquesa material. La victòria dels economistes fou de tal magnitud que avui, com també és sabut, tot polític o moralista que s'apreciï té en compte allò que els economistes varen formular amb molta precisió i èxit, l'any que ens serveix de referència.

Ben mirat, la victòria dels economistes l'any 1776 s'ha de qualificar de sorprenent si atenem al fet que els rivals tenien els seus principis filosòfics molt ben assentats. Hem de recordar que els moralistes posseïen resposta segura a la pregunta existencial sobre què és el bé i què és el mal —un tema que sempre havia preocupat en gran mesura a l'espècie humana universal— i per altra banda el seu discurs il·luminava els racons obscurs de l'ànima fent possible així suportar la pròpia existència. Els polítics, per la seva banda, trepitjaven també un terreny molt sòlid: només ells sabien aclarir per què un home ha d'obeir-ne un altre, que és definit com a superior, i el per què de la necessitat del monopoli de la violència legítima. Aquest coneixement metafísic els permetia manar amb

seguretat i dedicar-se a un comerç molt profitós que tenia l'ànima dels homes com a primera matèria. En aquest comerç rivalitzaven durament amb els moralistes.

De bell antuvi, els economistes, doncs, tenien francament difícil imposar els seus criteris i semblaven destinats a no aixecar mai el cap enmig del vent de la història. El seu discurs, a més, era prosaic, s'ocupava d'entendre coses ben vulgars relatives a la crematística i la seva sintaxi era sòbria i sense subtileses. I per acabar d'adobar-ho, de tota aquesta qüestió de la riquesa material de què amb tanta insistència parlaven els economistes, les societats humanes n'havien prescindit al llarg de milions d'anys i semblava que la cosa bé podia continuar essent així fins al final d'aquella llarga nit dels temps.

És per això que m'adono de l'esforç que hauré de fer per fer-me entenedor i no tinc cap seguretat d'haver vençut la dificultat d'explicar prou bé per què les coses canvien substancialment el 1776.¹

Repassant els documents disponibles per elaborar aquesta crònica es fa perceptible que els economistes varen començar a guanyar la partida quan s'adonaren que un moralista conseller de polítics havia escrit una investigació sobre la naturalesa i la causa de la riquesa de les nacions que, en realitat, constituïa un discurs del qual podien apropiarse'n ells, els economistes, per mor de les formals coincidències temàtiques amb les dels seus rivals (moralistes i polítics).² La descoberta fou autènticament enlluernadora ja que ara també ells, els economistes, disposaven d'unes idees que parlaven de moralitat i de poder, idees que aviat farien tornar obsoletes les dels seus adversaris pel fet que eren francament superiors: explicaven, de manera més simple i convincent, els mateixos misteris. Prenguem uns exemples per aclarir millor allò que volem dir.

Els polítics creien que l'obediència era fruit de tenir les coses ben travades i que era imprescindible el control des de l'Estat de les transaccions materials si hom volia garantir la prosperitat i l'ordre de la nació. Els economistes, seguint les idees del conseller moralista-polític, van aconseguir demostrar que la prosperitat, contràriament a la lògica imperant, s'obtenia separant un domini que fins aleshores havia estat

ESPAI
OBERT

